

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

18.12.2024. Nr. 1-8/21

Jelgavas novada pašvaldībai
dome@jelgavasnovads.lv

Par pašvaldības atbalstu profesionālās ievirzes izglītībai

[1] Tiesībsargs saņēma vairākus iesniegumus par Jelgavas novada bērnu piekļuvi profesionālās ievirzes izglītībai. Iesniedzēji informēja, ka Jelgavas novadā deklarētie bērni izmanto iespēju apgūt dažas profesionālās ievirzes programmas Jelgavas valstspilsētas pašvaldības profesionālās ievirzes izglītības iestādēs, jo alternatīvas izglītības programmas tādas kā, piemēram, peldēšanas apmācība, Jelgavas novadā nav pieejamas. Pamatojoties uz Jelgavas valstspilsētas pašvaldības 2024. gada 25. jūlija saistošajiem noteikumiem Nr.24-29 "Par līdzfinansējumu profesionālās ievirzes izglītības ieguvei Jelgavas valstspilsētas pašvaldības profesionālās ievirzes un interešu izglītības iestādēs" (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr.24-29) no 2024. gada 1.septembra tika paaugstināta līdzfinansējuma maksa par profesionālās ievirzes izglītības programmas apguvi visās Jelgavas valstspilsētas profesionālās ievirzes izglītības iestādēs. Maksas apmērs tika noteikts diferencēti atkarībā no izglītojamā deklarētās dzīvesvietas. Ja izglītojamam deklarētā dzīvesvieta ir ārpus Jelgavas valstspilsētas pašvaldības administratīvās teritorijas, līdzfinansējuma maksa ir noteikta līdz pat divas reizes lielāka nekā Jelgavas valstspilsētā deklarētajiem izglītojamiem. Iesniedzēji informēja, ka līdzmaksājuma maksas paaugstinājums ģimenēm rada ievērojamu finansiālu slogu un ierobežo bērniem no Jelgavas novada piekļuvi profesionālās ievirzes izglītībai.

[2] Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 4. punktā ir noteikta pašvaldības autonomā funkcija gādāt par iedzīvotāju izglītību, tostarp profesionālās ievirzes izglītības un interešu izglītības pieejamību. Pašvaldību likuma 2. panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldība patstāvīgi nodrošina tai tiesību aktos noteikto funkciju un uzdevumu izpildi savas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs un ir atbildīga par to. Saskaņā ar Izglītības likuma 17.panta pirmo daļu katras pašvaldības pienākums ir nodrošināt savā administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem bērniem iespēju īstenot

interēšu izglītību un atbalstīt ārpusstundu pasākumus. Savukārt Izglītības likuma 47.¹ panta pirmā daļa noteic, ka profesionālās ievirzes izglītība ir brīvprātīga. Saskaņā ar Izglītības likuma 12. panta 2¹ daļu pašvaldība saistošajos noteikumos var paredzēt daļēju maksu kā līdzfinansējumu par izglītības ieguvu pašvaldības dibinātajās profesionālās ievirzes izglītības iestādēs.

No minētajām tiesību normām izriet, ka, lai arī profesionālās ievirzes izglītība nav obligāta, pašvaldībai ir pienākums rūpēties par profesionālās ievirzes izglītības pieejamību, ņemot vērā savu iedzīvotāju intereses. Pašvaldībai savu iedzīvotāju interesēs ir tiesības noteikt lielāku pašvaldības līdzfinansējumu par profesionālās ievirzes izglītības ieguvu tās dibinātajās profesionālās ievirzes izglītības iestādēs pašvaldības administratīvajā teritorijā deklarētajiem izglītojamiem, attiecīgi samazinot izglītojamo līdzmaksājuma apmēru. Ņemot vērā minēto, tiesībsargs secināja, ka Jelgavas valstspilsētas pašvaldība bija tiesīga savos saistošajos noteikumos paredzēt diferencētu līdzfinansējuma maksas apmēru izglītojamiem par profesionālās ievirzes izglītības apguvi atkarībā no izglītojamā deklarētās dzīvesvietas. Šāda pašvaldības pieeja ir objektīva un pamatota, jo vērsta uz to, lai vispirms iespējami labāk nodrošinātu savu iedzīvotāju intereses, ņemot vērā pašvaldības budžeta iespējas.

[3] Iesniegumu izskatīšanas laikā tiesībsargs saņēma informāciju, ka Jelgavas valstspilsētas pašvaldība pirms Saistošo noteikumu Nr.24-29 izsludināšanas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" nebija nosūtījusi tos Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai (turpmāk -VARAM) atzinuma sniegšanai Pašvaldību likuma 47. panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā. Līdz ar to VARAM par Saistošajiem noteikumiem Nr.24-29 nebija sniegusi atzinumu. VARAM ieskatā¹ minētās kārtības neievērošana tomēr neietekmē Saistošo noteikumu Nr.24-29 spēkā esību pēc būtības, ņemot vērā, ka Saistošo noteikumu Nr.24- 29 izsludināšanas kārtība bija atbilstoša Pašvaldību likumam. Jelgavas valstspilsētas pašvaldība izstrādāja un 2024. gada 28. novembrī pieņēma jaunus saistošos noteikumus Nr.24-36 "Par līdzfinansējumu izglītības ieguvei Jelgavas valstspilsētas pašvaldības dibinātajās profesionālās ievirzes izglītības iestādēs", ņemot vērā Izglītības un zinātnes ministrijas priekšlikumus un iebildumus saistībā ar Saistošo noteikumu Nr.24-29 atbilstības normatīvajiem aktiem nodrošināšanu. Minētie saistošie noteikumi stājās spēkā 2024. gada 12.decembrī. Jelgavas valstspilsētas pašvaldība jaunajos saistošajos noteikumos saglabāja iepriekš noteikto diferencēto līdzfinansējuma maksas apmēru par profesionālās ievirzes izglītības ieguvu atkarībā no izglītojamā deklarētās dzīvesvietas.

¹ Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas 2024. gada 31. oktobra vēstule Nr. 1-15/6448.

[4] Par Jelgavas novada bērnu piekļuvi profesionālās ievirzes izglītībai primāri ir jā rūpējas Jelgavas novada pašvaldībai. Iesniegumu izskatīšanas laikā Jelgavas novada pašvaldība informēja² tiesībsargu par piecām izglītības iestādēm Jelgavas novadā, kurās tiek īstenotas profesionālās ievirzes izglītības programmas, t.i., Jelgavas novada Mūzikas un mākslas skola (ar papildus septiņām izglītības programmu īstenošanas vietām), Jelgavas novada Sporta centrs, Ozolnieku Mūzikas skola, Ozolnieku Sporta skola, Salgales Mūzikas un mākslas skola (ar četrām izglītības programmu īstenošanas vietām). Pašvaldības ieskatā Jelgavas novadā pieejamais profesionālās ievirzes izglītības programmu klāsts ir pietiekams un daudzveidīgs. Līdzfinansējuma kā daļējās maksas par izglītības ieguvu Jelgavas novada pašvaldības dibinātajās profesionālās ievirzes izglītības iestādēs samaksas kārtību un atvieglojumus nosaka Jelgavas novada pašvaldības 2021. gada 10. decembra saistošie noteikumi Nr. 21 "Par līdzfinansējumu Jelgavas novada pašvaldības profesionālās ievirzes izglītības iestādēs". Jelgavas novada pašvaldība paskaidroja, ka nefinansē Jelgavas novadā deklarētajiem bērniem profesionālās ievirzes izglītības programmu apguvi citu pašvaldību izglītības iestādēs, jo to neparedz iepriekš minētie saistošie noteikumi. Taču vienlaikus pašvaldība norādīja, ka tā ir gatava atbilstoši Ministru kabineta 2016. gada 28. jūnija noteikumu Nr. 418 "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem" (turpmāk – MK noteikumi Nr.418) 3. punktam slēgt līgumus un veikt savstarpējos norēķinus par interešu izglītības, profesionālās izglītības un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem ar Jelgavas valstspilsētas pašvaldību.

Ir atzinīgi vērtējams katrs pašvaldības atbalsts bērniem, jauniešiem un viņu ģimenēm. Tomēr tiesībsargam nav zināms, vai kāds vecāks, kura bērns apgūst profesionālās ievirzes izglītības programmu Jelgavas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādē, ir vērsies Jelgavas novada pašvaldībā ar lūgumu to līdzfinansēt un ir saņēmis pašvaldības līdzfinansējumu, ievērojot MK noteikumu Nr.418 3.punktā noteikto. Jelgavas novada pašvaldības noteiktās kārtības trūkums, iespējams, var apgrūtināt pašvaldības līdzfinansējuma saņemšanas iespēju par profesionālās ievirzes izglītības programmas apguvi citu pašvaldību izglītības iestādēs. Vienlaikus atzīmējams, ka pašvaldībai, izlemjot ikvienu jautājumu, kas skar vai var skart bērnus, ir jāievēro vienlīdzīga attieksme pret visiem pašvaldības teritorijā deklarētajiem bērniem, kuri apgūst profesionālās ievirzes izglītības programmas ne tikai Jelgavas valstspilsētas pašvaldības izglītības iestādēs, bet arī citu pašvaldību izglītības iestādēs.

² Jelgavas novada pašvaldības 2024. gada 18. oktobra vēstule Nr. JNP/3-18/24/1282.

Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punkts nosaka, ka viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Savukārt atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteiktajam tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu.

Pamatojoties un iepriekš minēto, lai veicinātu profesionālās ievirzes izglītības pieejamību Jelgavas novada iedzīvotājiem, aicinu Jelgavas novada pašvaldību izvērtēt iespēju izstrādāt un noteikt pašvaldības saistošajos noteikumos noteiktu un skaidru kārtību, kādā Jelgavas novada pašvaldība līdzfinansē citu pašvaldību dibināto izglītības iestāžu profesionālās ievirzes izglītības programmu apguvi izglītojamiem, kuru dzīvesvieta deklarēta Jelgavas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā. Par paveikto un plānoto lūdzu informēt tiesībsargu **līdz 2025. gada 3. martam.**

Tiesībsarga pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere